

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Laitinen-Väänänen, Sirpa; Virtanen, Anne; Tynjälä, Päivi; Virolainen, Maarit; Mattila, Anssi Mattila; Heikkinen, Hannu L.T.

Title: Työelämäyhteistyöstä oppimisen ekosysteemeiksi

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2020

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Laitinen-Väänänen, S., Virtanen, A., Tynjälä, P., Virolainen, M., Mattila, A. M., & Heikkinen, H. L. (2020). Työelämäyhteistyöstä oppimisen ekosysteemeiksi. In M. I. Koskinen, R. Nakamura, H. Yli-Knuuttila, & P. Tyrväinen (Eds.), Kohti oppimisen uutta ekosysteemiä (pp. 12-15). Jyväskylän ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-562-3>

Sirpa Laitinen-Väänänen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Anne Virtanen, Jyväskylän yliopisto, Päivi Tynjälä, Jyväskylän yliopisto, Maarit Virolainen, Jyväskylän yliopisto, Anssi Mattila, Laurea ammattikorkeakoulu ja Hannu L.T. Heikkinen, Jyväskylän yliopisto

Ammattikorkeakoulujen (AMK) profiiliin korkeakoulukentässä liittyy työelämäläheisyys. Jo ammattikorkeakoululaki suuntaa niitä kohti työelämää vahvemmin kuin yliopistoja. Korkeakoulujen profiilit tosin näyttävät lähenevän toisiaan: myös yliopistoilta on edellytetty työelämäläheisyyttä, ja toisaalta ammattikorkeakoulujenkin odotetaan tavoittelevan sivistystä eli laajaan tietopohjaan perustuvaa avarakatseisuutta, joka antaa valmiuksia käsitellä ajankohtaisia yhteiskunnallisia ongelmia, kuten ekologisia kysymyksiä.

Työelämäläheisyys tarkoittaa oppimisprosessien kiinteää yhteyttä työelämään, joka toteutuu usean eri ”väylän” kautta. Näitä voidaan tarkastella kolmesta toisiinsa kiinnittyvästä näkökulmasta.

- *Ammattikorkeakoulun* näkökulmasta työelämäläheisyys viittaa kaikkiin ammattikorkeakoulujen ja niiden yhteistyöverkostojen yhdessä tekemiin ponnisteluihin, kuten täydennuskoulutukseen ja yhteisiin kehittämishankkeisiin. Ne voivat syntyä joko työelämän kokemasta tarpeesta tai korkeakoulun kehittämisideasta.
- *Työelämän* näkökulmasta työelämäläheisyys kääntyy korkeakoululäheisyydeksi, jolloin yhteistyö kiinnittyy opiskelijoiden harjoittelujaksoihin, opinnäytetöihin tai oppimisprojekteihin.
- *Opiskelijan* näkökulmasta työelämäläheisyyttä edustavat ne opetussuunnitelman elementit, joilla opiskelijan oppimisprosessi pyritään kytkemään organisaatioiden rajat ylittävään kiinteään työelämäyhteistyöhön, kuten opinnäytetyöt, harjoittelujaksot, projektiopinnot ja työn opinnollistaminen.

Koulutuksen ja työelämän välistä suhdetta onkin kuvattu *oppimisen ekosysteemiksi*, jolla viitataan siihen, että koulutus ja työelämä niveltyvät toisiinsa ekosysteemien tapaisten, alati muuttuvien ja monitasoisten oppimiseen ja tiedon tuotantoon perustuvien verkostojen välityksellä. Nämä verkostot muistuttavat monin tavoin elävien organismien välistä suhdetta – *ekologiaa*. eAMK-hankkeen nimenä ”oppimisen *uudet* ekosysteemit” viittaa siihen, että kyseessä on uusi lähestymistapa koulutukseen. Toisaalta ekosysteemit ovat monikossa, mikä osoittaa, että oppimista tuetaan useiden erilaisten, mutta toisiinsa liittyvien käytäntöjen avulla.

Mistä oppimisen uusi ekosysteemi sitten tulee? Käsite näyttää olevan läheistä sukua informaatioteknologian alalla käytetylle digitaalisten ekosysteemien käsitteelle (*digital ecosystems*) ja taloustieteessä omaksutulle liiketalousekosysteemin käsitteelle (*business ecosystems*). Taloustieteessä käytetään myös käsitteitä liiketoimintaekosysteemit, ekosysteeminen liiketoiminta ja liiketoimintaverkostot. Innovaatiotutkimuksen puolella on puhuttu innovaatioekosysteemeistä viitaten julkisen, yksityisen, tutkimuslaitosten, kolmannen sektorin ja median yhteenliittymiin, joiden välitiloissa ja yhteistyössä innovaatiot syntyvät. Oppimisen ekosysteemit voikin kiteyttää tämän perusteella alueelliseksi verkostoiksi, joiden kautta koulutuksen järjestäjät tekevät yhteistyötä elinkeino- ja muun työelämän kanssa erilaisia digitaalisia ympäristöjä hyödyntäen. eAMK-hankkeen toimijoiden kesken käsitteen määriteltiin tarkoittavan *toimijoiden välisiä dynaamisia kokonaisuuksia, jotka edistävät työelämän käytänteiden ja opiskelijan kehittymistä* (ks. <https://www.slideshare.net/eamkhanke/oppimisen- uusi-ekosysteemi>).

eAMK-hankkeen toimijoiden kesken käsitteen määriteltiin tarkoittavan *toimijoiden välisiä dynaamisia kokonaisuuksia, jotka edistävät työelämän käytänteiden ja opiskelijan kehittymistä.*

ks. <https://www.slideshare.net/eamkhanke/oppimisen-uusi-ekosysteemi>

Mikä oppilaitos-työelämä -yhteistyössä on olennaista ja mihin suuntaan se voisi kehittyä?

eAMK-hankkeessa toteutetussa empiirisessä tutkimuksessa selvitettiin, onko ammattikorkeakouluissa oppimisen ekosysteemin prosesseiksi luonnehdittavia työelämälähtöisiä prosesseja ja millaisia ne ovat. Samalla pyrittiin hahmottamaan opettajien, opiskelijoiden ja työelämän näkökulmista, millainen olisi hyvä oppimisen ekosysteemi. Mukana tutkimustiimissä on ollut tutkijoita ja opettajia Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksesta, Jyväskylän AMK:n ammatillisesta opettajakorkeakoulusta ja Laurea ammattikorkeakoulusta.

Tutkimusta varten AMK:ja pyydettiin ilmiantamaan hyväksi kokemiaan työelämäläheisiä oppimisen ekosysteemejä. Näistä ilmiannoista tehtyjen analyysien pohjalta todettiin, että työelämälä-

misen ekosysteemit ovat erilaajuisia ja -mittaisia opintokokonaisuuksia, jotka perustuvat aitoihin, työelämästä tuleviin tehtäviin ja tarpeisiin. Tällöin ne tuntuvat kaikkien toimijaryhmien mielestä hyödyllisiltä. Opiskelijoista opiskelu tällaisissa opintokokonaisuuksissa on hyvin motivoivaa, ja he kokevat saavansa niissä arvokasta kokemusta työelämästä. Opettajat vastaavasti kokevat pysyvänsä käytäntöjen myötä tietoisina kentän vaatimuksista sekä solmivansa uusia ja pitävänsä yllä aiempia työelämäkontakteja. Työelämä saa opintokokonaisuuden jälkeen käyttöönsä opiskelijoiden suunnitteleman ja toteuttaman tuotteen tai palvelun.

Työskentelytapana työelämäläheisissä oppimisen ekosysteemeissä on yhdessä tekeminen: opiskelijat työskentelevät yhdessä erilaisissa tiimeissä ja ryhmissä; samoin opettajat tekevät yhteistyötä sekä muiden opettajien että opiskelijoiden kanssa opintokokonaisuuksien tavoitteiden saavuttamiseksi. Näin oppimisen ekosysteemeissä näkyy vahvasti tämän päivän työn tekemisen luonne. Asioita ja tehtäviä tehdään vaihtelevissa työryhmissä toisten työtä edistäen, siihen omaa tekemistä linkittäen ja samalla itse hyötyen. Esille tuli siis ekosysteemin ominaisuuksia, kuten yhdessä tekemistä ja siitä hyötymistä, dynaamisuutta ja valmiutta reagoida nopeasti muuttuviin tilanteisiin.

eAMK-hankkeessa seurattiin myös alussa olevien ekosysteemiajatteluun pohjautuvien toimintatapojen rakentumista. Tätä tutkittiin ja kehitettiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun Future Factorissa, joissa tavoitteena on käyttäjäyhteisön rakentuminen opiskelijalähtöisen ja työelämäläheisen oppimisen pohjalta. Näin pyrittiin reagoimaan alueen työelämän, eri yhteisöjen ja koulutuksen muuttuviin tarpeisiin ja luomaan alueelle uutta ketterästi ja dynaamisesti ja käyttäen hyväksi koko ekosysteemin osaamista ja mahdollisuuksia. Toiminnassa oli nähtävissä piirteitä Learning Region -ajattelusta, jossa tietyn alueen toimijat työskentelevät ja oppivat yhdessä tasavertaisina, toisiaan hyödyntävinä ja toisistaan riippuvaisina kumppaneina.

Oppimisen uusi ekosysteemi näyttää olevan siis käsite, johon liittyy jotain vanhaa ja koeteltua, mutta myös paljon uutta. Hankkeen aikana oppimisen ekosysteemin käsite on elänyt ja muuttanut muotoaan sekä hankkeen sisällä että sen ulkopuolella monin tavoin. Ekosysteemiä on lisäantynyt sekä koulutuksen puitteissa että politiikassa, ja usein sillä viitataan esimerkiksi alueellisiin innovaatioekosysteemeihin, joiden keskiössä on koulutus. Tässä merkityksessä se näyttää olevan esimerkiksi uusimmassa hallitusohjelmassa. Myös kansainvälisesti oppimisen ekosysteemin käsitettä on käytetty yhä enemmän. Kaikilta osin keskustelu ei kuitenkaan ole kovin yhdenmukaista, ja joskus käy ilmi, että eri toimijat tarkoittavat ekosysteemeillä kovin erilaisia asioita. Siksi teeman tutkimusta on perusteltua edelleen jatkaa toisaalta keskustelun selventämiseksi, toisaalta entistä parempien oppimisen ekosysteemien kehittämiseksi.

Kirjallisuutta

Barnett, R. & Jackson, N. 2019. *Ecologies for Learning and Practice: Emerging Ideas, Sightings and Possibilities*. Milton Park: Routledge.

Godfrey, D. & Brown, C. (toim.) 2019. *An Ecosystem for Research-Engaged Schools: Reforming Education Through Research*. Milton Park: Routledge.

Heikkinen, H. & Kemmis S. 2012. Vermen arkkitehtuuria ja ekologiaa. Teoksessa H. Heikkinen, H. Jokinen, J. Markkanen & P. Tynjälä (toim.), *Osaaminen jakoon. Vertaisryhmämentorointi opetusallalla*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 283–308.

Heikkinen, H. 2018. *Education, Work and Life*. Teoksessa C. Edwards-Groves, P. Grootenboer, &

J. Wilkinson (toim.), Education in an Era of Schooling: Critical perspectives of Educational Practice and Action Research. A Festschrift for Stephen Kemmis. Dortrecht: Springer, 79-90.

Heikkinen, H. 2017. Mikä oppimisen uusi ekosysteemi. Luettu 31.10.2019 osoitteesta <https://www.slideshare.net/eamkhanke/oppimisen-uusi-ekosysteemi> Luettu 29.10.2019

Heikkinen, H. & Kukkonen, H. 2019. Ammattikorkeakoulu toisin ajateltuna. Aikuiskasvatus 39 (4), 264-275.

Heikkinen, H., Kiilakoski, T., Huttunen, R., Kaukko, M. & Kemmis, S. 2018. Koulutustutkimuksen arkkitehtuurit. Kasvatus, 49 (5), 368–383.

Kemmis, S. & Heikkinen, H. 2012. Future perspectives: Peer-group mentoring and international practices for teacher development. Teoksessa H. Heikkinen, H. Jokinen, & P. Tynjälä (toim.), Peer-group mentoring for teacher development (ss. 144–170). Milton Park: Routledge.

Laanpere, M., Pata, K., Normak, P. & Pöldoja, H. 2014. Pedagogy-driven design of digital learning ecosystems. Computer Science and Information Systems, 11(1), 419–442.

Laitinen-Väänänen, S., Vanhanen-Nuutinen, L., Ahmaniemi, R. & Lamppu, V-M. 2013. Ammattikorkeakoulujen ja yritysten välinen yhteistyö ja alueellinen vaikuttavuus. AMK-lehti // Journal of Finnish Universities of Applied Sciences (2) 2013. Luettu 31.10.2019 osoitteesta <https://uasjournal.fi/tutkimus-innovaatiot/ammattikorkeakoulujen-ja-yritysten-valinen-yhteistyö-ja-alueellinen-vaikuttavuus/>

Opetushallitus. 2019. Mikä oppimisen digitaalinen ekosysteemi on. Luettu osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/tietoa-meista/liittyminen-oppimisen-digitaaliseen-ekosysteemiin>.

Suominen, A., Seppänen, M. & Dedehayir, O. 2019. A bibliometric review on innovation systems and ecosystems: a research agenda. European Journal of Innovation Management 22(2), 335–360.

Valkokari, K., Salminen, J., Rajala, A., Koskela, M., Kaunisto, K. & Apilo, T. (toim.) 2014. Ekosysteemit ja verkostojen parviäly. Tulevaisuuden liiketoiminnan suuntaviivoja. Espoo: VTT technology. Luettu 31.10.2019 osoitteesta <https://www.vtt.fi/inf/pdf/technology/2014/T152.pdf>

Vanhanen-Nuutinen, L. & Laitinen-Väänänen, S. 2018. Collaboration between professional higher education and world of work - benefits? Teoksessa A. Mutanen, P. Houni, J. Mäntyvaara & M. Kantola (toim.), Hyöty. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 48. Turku University of Applied Sciences. PraBa. Suomen Yliopistopaino, Tampere, 166–177. Luettu 31.10.2019 osoitteesta <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166616.pdf> Luettu 29.10.2019

Virtanen, A., Harju, V., Heikkinen, H. L. T., Pehkonen, L, Virolainen, M. & Tynjälä, P. 2019. Työ, oppiminen ja digitalisaatio: Tutkimus kehittämistyön tukena. Teoksessa H. Kotila & L. Vanhanen-Nuutinen (toim.), Työn ja oppimisen liitto. Toteemi-hankkeen uusia innovaatioita, 104–110. Luettu 31.10.2019 osoitteesta: <http://www.amktoteemi.fi/fi/ty%C3%B6n-ja-oppimisen-liitto-verkossa>